

**NATUUR
MUSEUM
FRYSLÂN**
WETEN WAT ER LEEFT

Port Betaald

NIEUWSBRIEF

ZOMER EDITIE 2025

www.natuurmuseumfryslan.nl

KUNSTROUTE VAN ARCADIA

Paradys neemt je mee op een kunst-route door het hart van Leeuwarden. Ontdek hoe (inter)nationale en lokale kunstenaars uit Fryslân het thema 'grûn' onderzoeken en vertalen naar inspirerende kunstwerken. De route start en eindigt in Bouwurk, op het Oldehoofsterkerkhof, het kloppende hart van Paradys. Vanaf hier word je meegenomen langs indrukwekkende en diverse

werken verspreid over de stad. Eén van de installaties is te zien in het atrium van het Natuurmuseum: **Fountain of Heartbeats** door Sanne Vaassen.

FOUNTAIN OF HEARTBEATS

De hartslag van dieren kan van soort tot soort sterk verschillen. Mensen hebben een hartslag tussen de 60 en 100 slagen per minuut. Kleine dieren, zoals muizen en

hamsters, hebben een hartritme van maar liefst 400 tot 600 slagen per minuut, bij olifanten is dat met rond de 30 een stuk trager. Sanne Vaassen laat deze hartritmies samenvloeien in haar waterinstallatie **Fountain of Heartbeats** die eerst wordt getoond op Oerol en daarna in het Natuurmuseum. Vaassens installatie bestaat uit een reser-

lees verder >>

voir van waaruit water wordt gepompt door verschillende metalen buizen. Elke buis vertegenwoordigt een belangrijk dier uit het specifieke ecosysteem waar de installatie op dat moment staat - het werk is op Terschelling dus anders dan in Leeuwarden. Vanuit de buis druppelt het water in het ritme van de hartslag van het desbetreffende dier. De druppels vallen op een klankkast waardoor het ritme van hun hartslag hoorbaar wordt. Samen vormen de druppelde buizen, en dus de kloppende harten, een melodie. Wanneer een van de 'harten' verdwijnt, wordt de melodie verstoord. De fossielen in de houten vlonder rondom het reservoir en de stenen in het reservoir vormen daarbij een tastbare verbinding met het verleden en herinneren ons eraan dat ook de dieren van vandaag ooit deel zullen worden van de geologische tijd.

Met deze installatie als geheel benadrukt Vaassen aan de ene kant de kwetsbaarheid van elk afzonderlijk dier, maar laat ze ook zien én horen dat elk ecosysteem een subtiel afgestemd geheel is, waarin geen stem gemist kan worden. Sanne Vaassen neemt mede deel aan Paradys als winnaar van de derde Symbio Kunstprijs.

PRAKTISCH

De installatie in het Natuurmuseum kun je gratis bekijken op vertoon van de Paradys plattegrond. Wil je ook de rest van het museum bekijken, dan kun je een entreekaartje bij de balie kopen. Het museum is geopend van dinsdag tot en met zondag, tijdens officiële schoolvakanties regio Noord ook op de maandagen. De installatie is eerst te zien op Oerol en staat van 25 juni t/m 24 augustus in het Natuurmuseum (iets later dus dan de andere kunstwerken van Paradys die vanaf 14 juni te zien zijn).

UIT IN HUIS

Op zaterdag 13 september openen de culturele instellingen in Leeuwarden hun deuren voor het publiek. Denk aan gratis workshops, rondleidingen, voorstellingen en optredens. Met meer dan 50 activiteiten, dankzij 40 culturele organisaties, verspreid over de stad is er voor ieder wat wils. Van theater en muziek, tot beeldende kunst en geschiedenis. Een dag om cultuur te beleven, te ontdekken en te vieren.

De dag staat bol van de activiteiten, want het is ook Open Monumentendag. Het thema in Leeuwarden is 'zorg', aanhakend bij het 600-jarig bestaan van het Sint Anthony Gasthuis. Historische zorginstellingen openen dit jaar hun deuren. Het monumentale pand waarin het museum gehuisvest is, behoorde vroeger ook tot de zorginstellingen. Het Nieuwe Stadsweeshuis werd gebouwd in 1675, 350 jaar gele-

den! Volgend jaar gaan we daar uitgebreid aandacht aan besteden.

Tijdens Uit in Huis in het Natuurmuseum staat de geschiedenis van het weeshuis centraal. Bezoekers kunnen het Weeshuis-schooltje en de Voogdenkamer bezoeken en meer leren over de geschiedenis van deze instelling. In een korte film ga je terug in de tijd en beland je ineens tussen de weeskinderen. Er zijn ook authentieke opnames te zien van jongens en meisjes die dansen in het atrium. En wat was de rol van de reusachtige lepels die nog altijd aan de muur hangen?

Uit in Huis duurt van 12:00 tot 17:00 uur. De entree is deze dag gratis (excl. Onder-WaterSafari).

EXPOSITIE KLIK! MEI DE NATUER

Het programma *Het Perfectie Plaatje* van RTL4 trekt wekelijks vele kijkers. Voor iedereen die van fotografie en natuur houdt is er goed nieuws: Omrop Fryslân heeft een eigen variant van het programma gemaakt.

Presentatrice Laura Oosterloo trekt er elke week op uit met een vrijwilliger van een groene organisatie om een mooie natuurfoto te maken. Hoe dat in zijn werk gaat is te volgen op Omrop Fryslân. Laura maakt foto's met haar smartphone en geeft elke aflevering tips hoe ook jij het perfecte plaatje kunt maken.

De zes afleveringen worden uitgezonden van maandag 1 september t/m maandag 6 oktober. Het resultaat van de fotoshoots is in het Natuurmuseum te zien van 1 september t/m 26 oktober 2025.

LAATSTE KANS: *Wakker worden!* over slapen, snurken & scrollen

De tentoonstelling over slaap heeft al veel mensen getrokken en de activiteiten die erbij werden georganiseerd waren een groot succes. Zo zijn twee groepen op avondexcursies nachtdieren geweest en was het slaapfeestje voor kinderen een avond (en nacht) om nooit te vergeten. Ook de komende maanden staat er nog het een en ander op het programma, zoals speciale filmvertoningen in Pathé en de Museumnacht FRL. *Wakker worden!* is nog te zien tot en met 28 september 2025.

Iedereen slaapt. Lang of kort, aan één stuk of in etappes, in de nacht of (als je in ploegendienst werkt) juist overdag. Er zijn slaapkoppen en nachtbrakers; sommigen mensen slapen zodra hun hoofd het kussen raakt, anderen liggen eindeloos schaapjes te tellen. Vroege vogels zijn al op tijd weer uit de veren, uitslapers slapen soms een gat in de dag.

Ook dieren hebben slaap nodig. Hoeveel precies, dat verschilt van dier tot dier: giraffen doen verschillende kleine hazen-slaapjes van tien minuten, terwijl de koala

met 22 uur per dag slaapt als een marmot. Hoe dieren slapen wordt vooral bepaald door het feit of het een prooi- of een roofdier is. Een prooidier moet altijd waakzaam en alert zijn, klaar om ervan door te gaan. Roofdieren hebben niets te vrezen en kunnen het zich veroorloven om diep in slaap te raken.

Dieren slapen in een hol onder de grond, een kuil in het gras of een nest hoog in de boom. Ze slapen staand op één poot, zitten samen op stok, liggen op een tak of hangen ondersteboven in een grot. Er zijn zelfs dieren die slapen terwijl ze zwemmen of vliegen! De eekhoorn slaapt alleen,

eenden juist in een groep en otters houden pootjes vast zodat ze niet wegdrijven.

Steeds meer mensen en dieren hebben problemen met slapen.

Als je tot laat op je telefoon zit, kom je minder goed in slaap. Dat geldt ook voor dieren die last hebben van de lichten in de stad. En omdat het steeds warmer wordt op aarde komen egels, vleermuizen en kikkers te vroeg uit hun winterslaap. Het is daarom hoog tijd om wakker te worden!

In *Wakker worden!* ontdek je waarom slaap zo belangrijk is en wat er precies gebeurt tijdens het slapen. Er zijn veel leuke weetjes te vinden over slaap bij dieren en je gaat verschillende slaaphoudingen en slaapplekken uitproberen. Met je hoofd in een lampenkap ontdek je wat de invloed is van (kunst)licht op (niet) slapen. *Wakker worden!* is dan ook beslist géén slaapverwekkende tentoonstelling.

Rond de tentoonstelling is een uitgebreid programma van activiteiten.

Wakker worden! is een samenwerking met Communication & Multimedia Design van NHL Stenden Hogeschool, Centrum voor slaap- en waakstoornissen van Frisius MC, Stoereloer en AquaZoo Leeuwarden. De tentoonstelling is mede mogelijk gemaakt door bijdragen van Gemeente Leeuwarden, Mondriaanfonds en het Cultuurfonds Fryslân.

FILMS IN PATHÉ

Rond de thema's slaap en dromen zijn interessante films gemaakt, reden voor het Natuurmuseum om een samenwerking aan te gaan met bioscoop Pathé in Leeuwarden.

Speciaal voor de expo *Wakker worden!* zijn er deze zomer een aantal boeiende films geprogrammeerd voor jong en oud. Deze worden vertoond in augustus en september. Kijk voor het programma op de website van het Natuurmuseum.

WAKKER WORDEN IN LEEUWARDEN

Een tentoonstelling over slaap leent zich natuurlijk heel goed voor een leuk arrangement. Het Natuurmuseum is daarom een samenwerking aangegaan met Van der Valk Hotel Leeuwarden voor het *Wakker worden in Leeuwarden* arrangement.

Van der Valk Hotel Leeuwarden is een modern 4-sterrenhotel, gelegen aan de rand van Leeuwarden. Het hotel biedt 117 comfortabele kamers, waaronder luxe suites met sauna en bubbelbad. Voor langere verblijven zijn er ook 6 volledig gemeubileerde boerderijwoningen beschikbaar, ideaal voor gezinsvakanties. Gasten kunnen genieten van diverse faciliteiten, zoals een à la carte restaurant, een live cooking restaurant, een wellness, een fitnessruimte en gratis parkeergelegenheid.

Het arrangement houdt in: een overnachting inclusief uitgebreid ontbijtbuffet, onbeperkt

toegang tot de wellness en fitness en inclusief parkeren en draadloos internet. Prijs is vanaf € 80,75 per persoon (o.b.v. 2 personen op een kamer) excl. citytax. Kosteloos te annuleren tot 24 uur voor aankomst (met uitzondering van non-refundables).

Het toegangsbewijs voor de tentoonstelling *Wakker worden!* in het Natuurmuseum is niet inbegrepen bij dit arrangement. Tickets voor de expositie kunnen apart worden aangeschaft bij het museum of via het ticketingsysteem op de website.

IN DE SPOTLIGHT

In het museum werkt een groot aantal mensen; vaste medewerkers, stagiaires en vrijwilligers. In elke Nieuwsbrief staat er één in de schijnwerpers. Deze keer is het de beurt aan Fransien Huizinga - Huisman.

Hoe ben je bij het NMF terecht gekomen?

Op Facebook zag ik een oproep voor drakenrondleider en dat leek me ontzettend leuk. Op dat moment moest ik een operatie ondergaan, maar het werd mijn revalidatie doel: als dit straks allemaal achter de rug is en ik hersteld ben, ga ik werken bij het Natuurmuseum! Tijdens de kennismaking werd duidelijk dat de draak fysiek helaas niet mogelijk zou zijn voor mij, maar er werden ook nog gidsen voor de OnderWaterSafari gezocht. Dat bleek ook heel erg leuk om te doen. In mei 2022 ben ik gestart als gids en een half jaartje later kwam daar ook de balie bij.

Vertel eens wat over je werk

Het is zo gezellig. Bij de balie zie ik iedereen die binnenkomt en help ik bezoekers met de entree, reserveringen en aankopen uit de winkel. De meest gestelde vraag is, waar het toilet is. Het is heel afwisselend

en de meeste bezoekers zijn vrolijk. We zien veel blije kinderen. Bij de OnderWaterSafari geef ik uitleg over wat er gaat gebeuren en houd ik de toestroom in toom. Vooral in vakanties en weekenden is deze vaak uitverkocht en is het lekker druk. Hoe drukker hoe beter voor mij. Het voelt altijd heel fijn als er veel bezoekers zijn en ik die, samen met de operator beneden, in goede banen heb kunnen leiden.

Wat vind je leuk aan je werk?

De afwisseling en de bezoekers. Ze zijn een dagje uit en komen, meestal, vrolijk binnen. Het museum zelf is ook het leukste museum van Fryslân met de liefste collega's.

Wat vind jij de mooiste tentoonstelling?

Ik vond *Animal Inside Out* heel mooi, daar ben ik als bezoeker geweest. En als medewerker vond ik *T. rex in Town* echt fantastisch. Om de hele opbouw en uitwerking van dichtbij te kunnen zien was indrukwekkend.

Wat betekent de natuur voor jou?

Ik vind natuur belangrijk, maar heb zelf niet echt groene vingers. Ik ben graag in het bos. De geur van bomen, en helemaal na een fikse regenbui, is een van mijn lievelingsgeuren. De term 'moeder natuur' vind ik goed kloppen; de natuur zit zo mooi, gedetailleerd en sterk in elkaar (als de mens verdwenen is, neemt de natuur het vanzelf weer over), dat kan geen man ooit bedacht of uitgewerkt hebben, hahaha!

Wat zijn je hobby's?

Lego bouwen, eropuit gaan met mijn man en zoon, uitslapen, uitgaan/dansen met vriendinnen én werken in het Natuurmuseum, want dat voelt niet als werken. 🗨️

KORTINGSACTIE SLAAP & ZOO

Voor de tentoonstelling *Wakker worden!* werkt het Natuurmuseum samen met AquaZoo Leeuwarden. Zo zijn er in de expositie filmpjes te zien van een slapende bever, boomstekelvarken en flamingo in het Leeuwarder dierenpark.

In het museum zie je opgezette dieren van heel dichtbij. In AquaZoo zie je levende dieren in hun natuurlijke omgeving. Beide uitjes zijn heel verschillend en vullen elkaar goed aan en er zit dus maar één ding op: bezoek ze allebei - op dezelfde dag of op verschillende momen-

ten. Als je dit doet vóór 29 september 2025 krijg je nog korting ook!

De actie werkt als volgt: bij het eerste uitje betaal je de gewone prijs. Hier krijg je een kortingsflyer om het andere uitje met 30% korting te bezoeken (geldig voor max 5 personen). De actie geldt zolang de voorraad strekt, op = op. Inleveren van de flyer kan tot en met 28 september 2025.

Tip: bij AquaZoo zijn sinds het voorjaar zandsculpturen van dieren te zien. 🐾

MUSEUMNACHT FRL

De vierde editie van Museumnacht FRL, de enige provinciale museumnacht in Nederland, vindt plaats op zaterdag 27 september 2025. Tijdens deze nacht openen Friese musea en culturele instellingen hun deuren voor een jongere doelgroep om cultuur en musea te ontdekken. Met een avontuurlijk programma gaan zij het experiment aan met muziek en performances, tentoonstellingen in het donker, boeiende sprekers en tours en verhalen die het daglicht niet kunnen verdragen.

Voor het eerst doet ook het Natuurmuseum mee. Museumnacht FRL is tevens de feestelijke afsluiting van de tentoonstelling *Wakker worden!* Het programma is nog even een verrassing, maar zeker is dat je hier je nachtrust wel even voor laat schieten. Hou de website in de gaten voor meer informatie.

PRAKTISCH

Datum: zaterdag 27 september 2025

Tijd: 19:00 - 00:00 uur

Natuurzoektocht in je tuin of park!

Wist je dat veel dieren overdag slapen, en pas 's nachts actief worden? Of juist andersom? In de zomer is het lang licht, maar toch vinden dieren overal wel een plekje om uit te rusten. Ga op zoek!

KIDS

Wat ga je doen?

1. Ga naar buiten: in je achtertuin, op het balkon of in het park.
2. Zoek slaapplekjes van dieren of insecten. Kijk onder bladeren, in struiken, in boomholtes, bij stenen...
3. Zie je een slak verstopt in zijn huisje? Of zit er een lieveheersbeestje stil onder een blad? Rust er een vogel in een boom? Schrijf of teken wat je allemaal vindt.
4. Bedenk ook een droomhuisje voor het dier. Teken het!

Wat heb je nodig?

- Je ogen en oren
- Een notitieboekje of deze nieuwsbrief
- Een potlood of pen
- Eventueel: een vergrootglas of loep

Deze activiteit helpt kinderen met observeren, natuurbegrip en creatieve verwerking, helemaal zonder scherm!

GRATIS DINSDAG

In 2025 geldt de gratis dinsdag op alle dinsdagen die buiten de officiële vakantieperiodes regio Noord vallen (zoals gepubliceerd op de website van de Rijksoverheid). Je kunt op deze dagen een ritje in de OnderWaterSafari (4+) maken voor € 1,- p.p.

GEOLOGIE LEZINGEN

De geologievereniging LVGA afdeling Fryslân organiseert regelmatig een lezing voor haar leden in het Natuurmuseum. Ze vinden plaats op de woensdagavond. Vrienden van het Natuurmuseum zijn van harte uitgenodigd deze lezingen bij te wonen en hebben gratis toegang. Inloop is vanaf 19.30 uur, de lezingen beginnen om 20.00 uur.

Het programma ziet er als volgt uit:

17 september: Hendrik Zijlstra over Vier vulkanen in Zuid-Italië

Het Middellandse Zeegebied is geologisch ingewikkeld, maar ook onrustig, zo nu en dan zelfs gevaarlijk. In de lezing komt de onrust bij Napels (bij de Flegreïsche velden en de Vesuvius), de voortdurend vuurspuwende Stromboli, de stinkende Fossa krater op Vulcano en de uitbarstende Etna

aan de orde. Ook is er aandacht voor de samenhang met de geologie van het westelijke Middellandse Zeegebied.

Voor vragen over de LVGA afdeling Fryslân kan contact worden opgenomen met Harm Wieringa voorzitter@geologiefriesland.nl of Anja Hofmeester secretaris@geologiefriesland.nl. Je kunt ook de website raadplegen www.geologiefriesland.nl.

AGENDA

- t/m 28 september: Wakker worden!
- 25 juni t/m 24 augustus: Paradys van Arcadia
- augustus en september: speciale filmvertoningen in Pathé
- 1 september t/m 26 oktober: Klik! Mei de natuer
- 13 september: Uit in Huisfestival / Open Monumentendag
- 17 september: Geologielezing Vier vulkanen in Zuid-Italië
- 27 september: Museumnacht FRL

Verwacht

- Vanaf 22 november: tentoonstelling Mummie Mysteries

ZAKENVRIENDEN

Een duurzame vriendschap voor een duurzame toekomst! De volgende organisaties steunen het werk van Natuurmuseum Fryslân:

PADDENSTOELENWERKGROEP

Na het droge, bijna paddenstoelloze voorjaar van 2025 begint de Paddenstoelen Werkgroep Friesland vol goede moed aan haar eerste excursie in augustus. Normaliter verschijnen dan de boleten, russula's en amanieten. In september gaat de werkgroep verder met herfstexcursies.

Parelamaniet (© Sjoerd Greydanus)

Vindt u het leuk om met paddenstoelen bezig te zijn, dan bent u van harte uitgenodigd om deel te nemen aan de activiteiten van de werkgroep. Houdt u voor actuele informatie de website van de werkgroep in de gaten: www.paddenstoeleninfriesland.nl.

De Nieuwsbrief is een uitgave van het Natuurmuseum Fryslân en verschijnt vier maal per jaar. De Nieuwsbrief geeft informatie over tentoonstellingen en activiteiten voor en achter de schermen.

Eindredactie: Natuurmuseum Fryslân
ISSN: 1875-7545

Natuurmuseum Fryslân
Schoonmakersperk 2
8911 EM Leeuwarden
T 058 233 22 44
I NATUURMUSEUMFRYSLAN.NL
E info@natuurmuseumfryslan.nl

©2025 Natuurmuseum Fryslân

